

w kształcie wydłużonej i rozciągniętej litery Z, nachylony do poziomu pod coraz to innym kątem, ale tak, by w rzucie tłowym wszystkie się kryły w miejscu przegubu. Różne nachylenia dlatego, że wypadkowa sił zewnętrznych nie jest pionowa (jak przy mostach kratowych prostych), lecz ukośna o kierunku zależnym od obciążenia. Odległość wiązek wynosiła w kluczu 14 cm (15 cm na wezłowiach), a pręty wchodziły w beton na 90 cm (100 cm na wezłowiach). Po wykonaniu zalewano cementem przeguby połowiczne, by zabezpieczyć żelazo przeciwko wpływowi zewnętrznemu.

Tablica XXVII podaje wszystkie szczegóły konstrukcji; widać tam także żebra odwrócone, użyte jedynie dla stężenia (bez rachunku) co 13 m (największa wysokość żebra 1,0 m).

Koszt przegubu wyniósł 2 fr. na 1 m² sklepienia, czyli 2% całości¹⁾.

Po tym przykładzie połowicznych przegubów nastąpiły inne. W miejscu kąpielowem Amélie-les-Bains (Pyrénées Orientales) wybudowano (1910 r.) most drogowy żelazno-betonowy o świetle 44 m, a szerokości 6,60 m na tej samej zasadzie. Użycie 3 przegubów dało oszczędność około 24% wobec mostu bezprzegubowego. Koszt przegubów (630 fr) wypadł na 2,59 fr/m², albo 1,29% kosztów całego mostu²⁾.

Podobną oszczędność, bo 23% wobec łuku bezprzegubowego, wykazał projekt mostu tego samego układu o świetle 42 m, który ma niebawem stanąć w Paryżu na bulwarze Mac Donald.

* * *

Panowie! Przedstawiłem Wam w krótkości małą część z dziejów geniuszu ludzkiego. Widzieliśmy, jak w miarę rozwoju teorii z jednej strony, a sztuki budowlanej z drugiej, umysł ludzki zapatrywał się coraz krytyczniej i coraz trzeźwiej na zadania, które ma spełnić dana konstrukcja. Możemy też być pewni, że węzły nitowane sztywne nie przejdą nigdy do historii, ale

¹⁾ Koszt 1 m² wyniósł $\frac{688724,33 \text{ fr}}{7558,08 \text{ m}^2} = 90,46 \text{ fr}$; a jeżeli się uwzględni jeszcze założenia, jakich wymagała ulica i upiększenie bulwaru (połączenie sąsiednich kanałów i bruków, założenie przewodów gazowych, plantacje, kioski itd.), to $\frac{821001,59 \text{ fr}}{7558,08 \text{ m}^2} = 108,63 \text{ fr/m}^2$.

²⁾ Koszt 1 mb przegubów wyniósł 31,80 fr, koszt całego mostu 49500 fr.

że także i połączenia gibkie zajmą należne sobie miejsce w budownictwie.

Dziwne są drogi geniuszu ludzkości: nieraz schodzi na kręte ścieżki, błądzi często po manowcach, lecz wypadkowa jego usiłowań zmierza stale naprzód, coraz wyżej i wyżej, dążąc do Prawdy i Światła.

Literatura.

1. Etude d'une disposition d'assemblage destiné à réduire à une valeur négligeable les efforts secondaires qui se produisent dans les treillis à attaches rigides. M. Mesnager. Annales des ponts et chaussées (A. p. ch.) 1896.
2. Longerons en treillis et longerons à arcades. A. Vierendeel. 1897.
3. Expériences sur un joint flexible pour charpentes métalliques rivées et applications. M. Mesnager. A. p. ch. 1898.
4. Note sur les fatigues réelles et les fatigues calculées dans un pont à grandes mailles. M. Mesnager. A. p. ch. 1899.
5. Expériences sur une semi-articulations pour voûter en béton armé. M. Mesnager. A. p. ch. 1907.
6. Voûter en béton armé à semi-articulations. I. Couverture d'une partie du canal Saint-Martin à Paris. II. Pont d'Amélie-les-Bains (Pyrénées-Orientales) et autres applications. M. Mesnager. Le Génie civil 1910.

Dyskusya.

Dr. M. Marcichowski zwrócił uwagę na tę okoliczność, że wykonanie połączeń przegibnych napotyka zawsze na trudności. Jego zdaniem przeguby są odpowiednio dla mostów sklepionych kamiennych i betonowych, a nie dla żelazno-betonowych, których główną zaletą jest sztywność i charakter monolitu; nadawałyby się raczej do mostów drogowych, które są narażone na mniejsze wstrząśnienia. Przegubów używa się obecnie coraz częściej, nawet w budownictwie (t. zw. tępe przeguby), by ściślej określić położenie linii ciśnienia. Ale trzeba o tem pamiętać, że zyskujemy wprawdzie na materiale, ale z drugiej strony tracimy monolityczność.

Prelegent zaznaczył w odpowiedzi, że przegubów używa się wogóle dla większych budowli, a przy takich główną rolę odgrywa ciężar własny; oszczędność, którą osiągamy dzięki przegubom, jest wcale znaczna i ona to — obok innych względów — przyczynia się głównie do rozpowszechnienia połączeń przegibnych.

Teorya belek dwukrotnie wzmocnionych.

(Dokończenie).

Jest to wzór najogólniejszy, dający zastosować się do każdego kształtu belki wzmocnionej. Zwykle jednak używamy belek o kształtach prostszych. Wtedy we wzorze powyższym otrzymamy odpowiednie uproszczenia. Parę przypadków rozważymy w dalszym ciągu:

I. Słupy mają równą wysokość, mierzoną pionowo ($h_1 = h_2 = h$).

W tym przypadku upraszczają się następujące wyrazy:

$$\left. \begin{aligned} \mu_1 &= \frac{s_1}{a} \\ \mu_2 &= \frac{s_2}{c} \end{aligned} \right\} \dots \dots \dots 16)$$

$$\left. \begin{aligned} \mu_3 &= \frac{s_3}{a} \\ \mu_4 &= 1 \\ \mu_5 &= \frac{s_5}{a} \end{aligned} \right\} \dots \dots \dots 16)$$

Składowe poziome wyrazów tych przedstawia się w postaci:

$$\left. \begin{aligned} v_1 &= \frac{u}{a} \\ v_2 &= \frac{w}{c} \\ v_3 &= \frac{m}{a} \end{aligned} \right\} \dots \dots \dots 16a)$$

$$\left. \begin{aligned} v_4 &= 1 \\ v_5 &= \frac{p}{c} \end{aligned} \right\} \dots \dots \dots 16 a)$$

Następnie:

$$\left. \begin{aligned} \int_A^c M_0 M_a ds &= \frac{h}{a} e_1 F_1 \\ \int_C^D M_0 M_a ds &= h F_2 \\ \int_D^B M_0 M_a ds &= \frac{h}{c} e_3 F_3 \\ \int_A^c M_a^2 ds &= \frac{ah^2}{3} \\ \int_C^D M_a^2 ds &= bh \\ \int_D^B M_a^2 ds &= \frac{ch^2}{3} \end{aligned} \right\} \dots \dots \dots 17)$$

Wzór na X przybierze zatem wartość:

$$X = \frac{h \left(F_1 \frac{e_1}{a} + F_2 + F_3 \frac{e_3}{c} \right)}{\frac{h^2}{3} (a + 3b + c) + \frac{J}{F} l + EJ \sum_1^5 \frac{\mu^2 s}{EF}} \dots \dots \dots 18)$$

II. Słupy mają równą wysokość ($h_1 = h_2 = h$) i są pionowe ($u = w = 0$).

Otrzymujemy tutaj następujące równości:

$$\left. \begin{aligned} a &= m \\ b &= n \\ c &= p \\ s_1 &= s_2 = h \\ \mu_1 &= \frac{h}{a} & \mu_2 &= \frac{h}{c} \\ v_1 &= v_2 = 0 \\ v_3 &= v_4 = v_5 = 1 \end{aligned} \right\} \dots \dots \dots 19)$$

Wzór ogólny na X pozostaje ten sam; zmie-

nia się tylko wyraz $\sum_1^5 \frac{\mu^2 s}{EF}$, przybierając wartość:

$$\sum_1^5 \frac{\mu^2 s}{EF} = h^3 \left(\frac{1}{E_1 F_1 a^2} + \frac{1}{E_2 F_2 c^2} \right) \dots \dots \dots 20)$$

względnie dla $E_1 = E_2$ i $F_1 = F_2$:

$$\sum_1^5 \frac{\mu^2 s}{EF} = \frac{h^3}{E_1 F_1} \left(\frac{1}{a^2} + \frac{1}{c^2} \right) \dots \dots \dots 20 a)$$

III. Belka wzmocniona jest symetryczna.

Prócz wyżej podanych równań spełniają się jeszcze:

$$\left. \begin{aligned} a &= c = (m = p) \\ \mu_1 &= \mu_2 = \frac{h}{a} \\ \mu_3 &= \mu_4 = \frac{s_3}{a} = \frac{s_4}{a} = \frac{s}{a} \end{aligned} \right\} \dots \dots \dots 21)$$

Otrzymujemy wtedy:

$$X = \frac{h}{a} \cdot \frac{F_1 e_1 + F_2 a + F_3 e_3}{\frac{h^2}{3} (2a + 3b) + \frac{J}{F} l + EJ \sum_1^5 \frac{\mu^2 s}{EF}} \dots \dots \dots 22)$$

przyjmując:

$$\begin{aligned} E_1 &= E_2 \\ E_3 &= E_4 = E_5 \\ F_1 &= F_2 \\ F_3 &= F_5 \end{aligned}$$

$$X = \frac{h}{a} \cdot \frac{F_1 e_1 + F_2 a + F_3 e_3}{\frac{h^2}{3} (2a + 3b) + \frac{J}{F} l + \frac{EJ}{a^2} \left(\frac{2h^3}{E_1 F_1} + \frac{2s^3}{E_3 F_3} + \frac{a^2 b}{E_3 F_4} \right)} \dots \dots \dots 23)$$

Wzór ten da się też przedstawić w postaci:

$$X = \frac{3(F_1 e_1 + F_2 a + F_3 e_3)}{K a h (2a + 3b)} \dots \dots \dots 24)$$

gdzie:

$$K = 1 + 3 \frac{J}{F} \frac{l}{h^2 (2a + 3b)} + \frac{3 EJ}{a^2 h^2 (2a + 3b)} \left(\frac{2h_3}{E_1 F_1} + \frac{2s^3}{E_3 F_3} + \frac{a^2 b}{E_3 F_4} \right) \dots \dots \dots 25)$$

Wyznaczwszy X z wzorów powyższych, można obliczyć z równań 4. momenty i siły podłużne, rzeczywiście występujące.

Przykład.

Belka wzmocniona ma wymiary podane na fig. 2, na którym można też odczytać jej obciążenie.

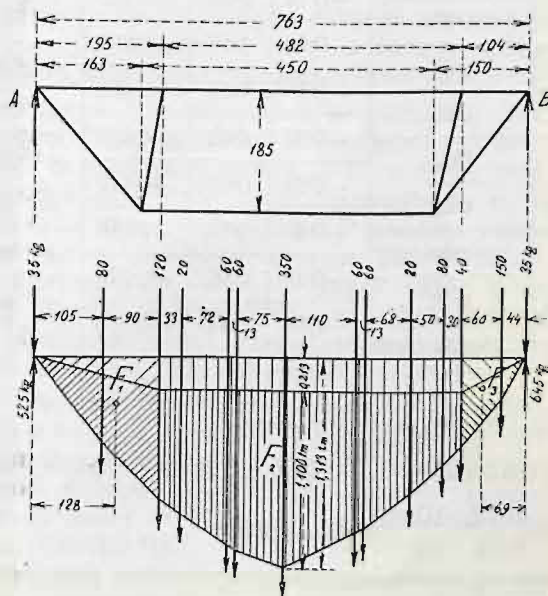

Fig. 2.

zenie. Belka i ściegna 3, 4, 5 są ze stali, słupy 1 i 2 z drzewa. Zatem

$$\begin{aligned} E &= E_3 = E_4 = E_5 = 2150000 \text{ kg/cm}^2 \\ E_1 &= E_2 = 120000 \text{ kg/cm}^2 \\ I &= 4672 \text{ cm}^4 \\ F_1 &= F_2 = 16 \text{ cm}^2 \\ F_3 &= F_4 = F_5 = 0.14 \text{ cm}^2. \end{aligned}$$

Ponieważ $h_1 = h_2 = h$, przeto zastosujemy dla obliczenia X wzór 18, przyczem przyjmie on postać:

$$X = \frac{h \left(F_1 \frac{e_1}{a} + F_2 + F_3 \frac{e_3}{c} \right)}{\frac{h^2}{3} (a + 3b + c) + \frac{J}{F} l + \frac{E J}{E_1 F_1} \sum_1^2 \mu^2 s + \frac{J}{F_3} \sum_3^5 \mu^2 s}$$

Dla danego obciążenia wynoszą znalezione w zwykły sposób oddziaływania:

$$A = 0.525 t \quad B = 0.645 t.$$

Siły poprzeczne i momenty zestawione są w pon. tabliczce 1).

Na podstawie tej tabliczki (lub w znany wykreślny sposób) wykreślamy powierzchnię momentów i otrzymujemy z niej:

$$\begin{aligned} & h \left(F_1 \frac{e_1}{a} + F_2 + F_3 \frac{e_3}{c} \right) = \\ & = 1.85 \left\{ \frac{0.896 \cdot 1.28}{1.95} + 4.82 + \frac{0.307 \cdot 0.69}{1.04} \right\} = \\ & = 1.85 \cdot 5.41 = \approx 10.0 \text{ tm}^2. \end{aligned}$$

1) Wobec tablic i przyrządów rachunkowych, ułatwiających ogromnie robotę, metody wykreślne tracą coraz bardziej znaczenie. To też i w przykładzie niniejszym stosowałem głównie drogi rachunkowe.

Punkt	Ciężar (t)	Sila poprzeczna $Q_0(t)$	Odstęp ciężarów λ (m)	$\Delta M_0 = Q_0 \lambda$ (tm)	Moment M_0 (tm)
0	+0.525 + 0.085 = +0.49				0
1	0.08	+0.49	1.05	+0.515	+0.515
2	0.12	+0.41	0.90	+0.369	+0.884
3	0.02	+0.29	0.83	+0.095	+0.979
4	0.06	+0.27	0.72	+0.195	+1.174
5	0.06	+0.21	0.18	+0.027	+1.201
6	0.35	+0.15	0.75	+0.113	+1.313
7	0.06	-0.20	1.10	-0.220	+1.093
8	0.06	-0.26	0.13	-0.033	+1.060
9	0.02	-0.32	0.68	-0.218	+0.842
10	0.08	-0.34	0.50	-0.170	+0.672
11	0.04	-0.42	0.30	-0.126	+0.546
12	0.15	-0.46	0.60	-0.276	+0.270
13	-0.035 + 0.645 = +0.61	-0.61	0.44	-0.268	0 ¹⁾

Dalsze wyrazy wynoszą:
 $\frac{h^2}{3} (a + 3b + c) = \frac{1.85^2}{3} (1.95 + 3 \cdot 4.64 + 1.04) = 19.3 m^3$
 $\frac{J}{F} l = \frac{4672}{2.92} \cdot \frac{10^{-8}}{10^{-4}} \cdot 7.63 = 1.2 m^3$

Pręty	μ	μ^2	s (m)	$\mu^2 s$ (m)	$\Sigma \mu^2 s$ (m)
s_1	+0.97	0.95	1.90	1.81	8.18
s_2	+1.83	3.35	1.90	6.37	
s_3	-1.21	1.46	2.40	3.51	
s_4	-1.00	1.00	4.50	4.50	
s_5	-2.21	4.88	2.30	11.25	
					19.26

A stąd:
 $\frac{E}{E_1} \frac{J}{F_1} \frac{\Sigma \mu^2 s}{1} = \frac{2150}{120} \cdot \frac{4672 \cdot 10^{-8}}{16 \cdot 10^{-4}} \cdot 8.18 = 3.32 m^3$
 $\frac{J}{F_3} \frac{\Sigma \mu^2 s}{3} = \frac{4672 \cdot 10^{-8}}{14 \cdot 10^{-6}} \cdot 19.26 = 62.1 m^3$
 Zatem:
 $X = \frac{10.0}{19.3 + 1.2 + 3.8 + 62.1} = \frac{10.0}{86.4} = 0.115 t$

¹⁾ Właściwie otrzymujemy (wskutek niedokładności rachunku nie 0, ale 0.002 tm. Błąd ten jest jednak znikająco mały.

Z wielkości wyrazów mianownika łatwo wnioskować, jaką rolę każdy z nich odgrywa. Przedewszystkiem widać odrazu małe znaczenie wyrazu $\frac{J}{F} l$.

Obliczone dla $X=0.115 t$ momenty, zestawione są w nast. tabliczce:

Punkt	$-X Q_a(t)$	$Q_0(t)$	$Q = Q_0 - X Q_a(t)$	$-M_a X_a (tm)$	$M_0 (tm)$	$M = M_0 - X M_a (tm)$
0	-0.925 ¹⁾ · 0.115 = -0.11	+0.49	+0.38	0	0	0
1	-0.11	+0.41	+0.30	-0.114	+0.515	+0.401
2	0	+0.29	+0.29	-0.213	+0.884	+0.671
3	0	+0.27	+0.27	-0.213	+0.979	+0.766
4	0	+0.21	+0.21	-0.213	+1.174	+0.961
5	0	+0.21	+0.21	-0.213	+1.201	+0.988
6	0	+0.15	+0.15	-0.213	+1.313	+1.100
7	0	-0.20	-0.20	-0.213	+1.093	+0.880
8	0	-0.26	-0.26	-0.213	+1.060	+0.847
9	0	-0.32	-0.32	-0.213	+0.842	+0.629
10	0	-0.34	-0.34	-0.213	+0.672	+0.459
11	+1.73 ²⁾ · 0.115 = +0.20	-0.46	-0.26	-0.213	+0.546	+0.333
12	+0.20	-0.46	-0.26	-0.091	+0.270	+0.179
13	+0.20	-0.61	-0.41	0	0	0

W niniejszej tabliczce podano i wpływ siły X na siły poprzeczne dla zupełności obrazu:

Siły w prętach kratownicy wynoszą:
 $S_1 = 0.976 X = 0.113 t$
 $S_2 = 1.83 X = 0.210 t$
 $S_3 = 1.21 X = +0.140 t$
 $S_4 = X = +0.115 t$
 $S_5 = 2.21 X = +0.256 t$

Z tablic powyższych łatwo odczytać można wpływ wzmocnienia belki. Zmniejszenie największego momentu wynosi przeszło 16%; mianowicie otrzymujemy $M_{max} = M_6 = 1.100 tm$ wobec $M_{0max} = M_{06} = 1.313 tm$. (Por. także fig. 2).

Dr. Stefan Władysław Bryła.

¹⁾ $0.976 \frac{h_1}{s_1} = 0.925$.

²⁾ $1.83 \frac{h_2}{s_2} = 1.73$.

O potrzebie zakładania i znaczeniu elektrowni okręgowych.

Napisał Inż. Tadeusz Gajczak.

(Dokończenie).

Szłoby obecnie o stwierdzenie, czy znajdzie się na tę energię zbyt.

Wszelka praca w tym kierunku jest utrudniona wobec braku danych statystycznych o ilo-

ści i rozkładzie zakładów używających napędu motorycznego.

Warto przytoczyć przy tej sposobności dosłownie słowa p. Fr. Bujaka w dziele „Galicya“: